

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาคูณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปผล อภิปรายผลและ ข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. สมมติฐานของการวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. สรุปผลการวิจัย
5. อภิปรายผล
6. ข้อเสนอแนะ
  - 6.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้
  - 6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคูณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียน ตามความคิดเห็นของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบคูณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียน ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 โดยจำแนกตามขนาด โรงเรียน และประสบการณ์ในการทำงาน

สมมติฐานของการวิจัย

1. ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่ปฏิบัติงาน ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นต่อคูณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียน แตกต่างกัน
2. ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่มีประสบการณ์ ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคูณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียน แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มจากประชากร โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) (ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. 2542 : 148-149) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 351 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งเป็นแบบสอบถาม โดยได้รับคำปรึกษาจากที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ ให้คำแนะนำในการพัฒนาเครื่องมือ เมื่อได้เครื่องมือฉบับที่ปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์แล้ว จึงนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ผลปรากฏว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9851 ซึ่งถือว่ามีความสูงและผ่านเกณฑ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ส่งถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการออกหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง นำแบบสอบถามแจกจ่ายไปยังโรงเรียนพร้อมกำหนดวันรับแบบสอบถามคืนภายใน 2 สัปดาห์ โดยส่งแบบสอบถามคืนที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 กรณีไม่ได้รับแบบสอบถามคืนภายในกำหนด ผู้วิจัยจะติดตามด้วยตนเอง เพื่อให้ได้แบบสอบถามคืนทั้งหมด ผลปรากฏว่าแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 351 ฉบับ เก็บรวบรวมมาได้ 351 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 การศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความดีหาค่าร้อยละ (Percentage) เสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบคำอธิบาย

4.2 การศึกษาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean)

และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบคำอธิบาย

4.3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามขนาดของโรงเรียนและประสบการณ์ในการทำงาน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance) เมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีของเชฟเฟ (Scheffe') กำหนดค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05

4.4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นคำถามปลายเปิด ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดคำตอบเข้าประเด็นเดียวกันแล้วแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ เสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบคำอธิบาย

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่มีต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่มีต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า

2.1 ความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่มีต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

2.2 ความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่มีต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมและรายด้าน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3. ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 เกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ในแต่ละด้านมีจำนวน

ผู้เสนอแนะมากที่สุด ดังนี้ ด้านวิสัยทัศน์ ควรกำหนดยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ นโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมายของโรงเรียนที่ชัดเจน ด้านความรับผิดชอบ ควรมีความรับผิดชอบในทุกด้าน เข้าใจบทบาทหน้าที่ ด้านการตัดสินใจ ควรเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ด้านการติดต่อสื่อสาร ควรมีการสื่อสารให้ครูที่อยู่ในโรงเรียนเดียวกันได้รับทราบข้อมูลต่าง ๆ ให้ทั่วถึง และด้านคุณธรรมจริยธรรม ควรปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เพื่อนร่วมงาน ปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบศีลธรรม

อภิปรายผล

จากการศึกษาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การศึกษาความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่มีต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียน โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้ที่จะเป็นผู้บริหาร โรงเรียนต้องมีความรู้ ความสามารถในการบริหาร โรงเรียนอย่างเหมาะสมแก่การปฏิบัติงานในหน้าที่ มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ หลักสูตรและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน มีความรู้ความเข้าใจงานบริหารโรงเรียน กฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ แบบแผนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบ สามารถควบคุมแนะนำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติงานดังกล่าวได้อย่างถูกต้อง มีความสามารถในการจัดการ มีความรู้ ความเข้าใจหลักการบริหารงานบุคคล และขจัดความขัดแย้งได้ดีมากเป็นพิเศษ สามารถเสริมสร้างความร่วมมือ ร่วมใจ ภายในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียนกับองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี มีความรู้มีความเข้าใจ บทบาทภาระหน้าที่ของโรงเรียน นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา แผนงานของกระทรวงเจ้าสังกัด นอกจากนั้นจะต้องมีความสามารถในการตัดสินใจและ มีความรู้ ความเข้าใจแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม นโยบายรัฐบาลและปัญหาการเมืองของประเทศ เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป ดังที่ สุพล วังสินธ์ (2545 : 16) กล่าวว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 หัวใจสำคัญของการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบคือ การบริหารการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทสำคัญที่จะใช้ความเป็นผู้นำให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีชา เพ็ชรฉกรรจ์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ความความคิดเห็นของครูในเขตอำเภอเมือง โดยรวมทุกด้านอยู่ใน

ระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อดอง เหลืองอ่อน (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ระยอง เขต 1 พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ระยอง เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่มีต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า

2.1 ความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่มีต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในการบริหารโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่ ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในการบริหารโรงเรียน เพื่อนำองค์กรไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน โดยจะต้องเข้ารับการอบรม ประชุม สัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากวิทยากรทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถในการบริหารงาน และสามารถแนะนำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถปฏิบัติงานได้ถูกต้อง เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย มีการนิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงาน การสร้างขวัญและกำลังใจให้ข้าราชการครูในโรงเรียนด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน จึงส่งผลให้ครูในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ คารม ช่วยสุข (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครูในการนำรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อความเป็นไปได้ในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในทุกด้านไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อำนวย ปาละพันธุ์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหาร ตามทัศนะของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.2 ความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่มีต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมและรายด้านมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้ที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องได้รับ

การพัฒนาด้วยการฝึกอบรมให้มีความรู้ ความสามารถ อีกทั้งผ่านการฝึกอบรมตาม โครงการปรับปรุง ประสิทธิภาพการศึกษาอย่างทั่วถึง และจากการปฏิรูปการศึกษาส่งผลให้ผู้บริหาร ได้รับการประเมิน ความรู้ และประสบการณ์เดิม ผ่านการอบรมเตรียมผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นไปตามมาตรฐาน กำหนดตำแหน่งของ ก.ค.ศ. จึงทำให้ผู้บริหาร โรงเรียนมีคุณลักษณะที่เหมาะสมทั้งด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ ความสามารถ ด้านความเป็นผู้นำ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับ งานวิจัยของ รณภพ ศรีมหากิจ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะของผู้บริหารตาม ความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระยอง ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของครูจำแนกตามประสบการณ์แตกต่างกันอย่าง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ปรีชา เพ็ชรกรกรจ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ตามความคิดเห็นของครู ในเขตอำเภอเมือง จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไม่มี นัยสำคัญทางสถิติ

3. ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่มีต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียน พบว่า ข้อที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ควร เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ในการปฏิบัติงาน ในโรงเรียน เป็นการดำเนินงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือของบุคคลหลายฝ่ายเพื่อนำองค์กร ไปสู่จุดหมาย เดียวกัน คือ พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ มีเจตคติ ค่านิยมที่ดี มีพฤติกรรมที่เหมาะสม เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพตามความต้องการของสังคมและประเทศชาติ ดังนั้นผู้บริหารจะต้องรับฟัง ความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน และตัดสินใจโดยใช้ความคิดเห็นของส่วนรวม ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้อง กับ สมบูรณ์ พรหมนภาพ (2521 : 8) ได้กล่าวว่า การบริหาร โรงเรียน หมายถึง การดำเนินงานของกลุ่ม บุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบของโรงเรียน ได้แก่ การให้บริการ ทางการศึกษาแก่สมาชิกของสังคมให้บรรลุจุดหมายที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณภัทร ชินวงศ์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหาร โรงเรียนที่เป็นจริงและ ที่พึงประสงค์ในทัศนะของอาจารย์โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร พบว่าครูอาจารย์โรงเรียนประถมศึกษา มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะว่า ในการบริหารงานของผู้บริหารนั้น ควรเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้แสดงความคิดเห็นและ ยอมรับการตัดสินใจของส่วนรวม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นูเบอรัท (Nuebert, 1988 : 96-A) ได้ศึกษาคุณลักษณะทั่วไปของผู้หน้าที่เห็นได้ชัดของการทำงานเป็นกลุ่ม สรุปได้ว่า การปฏิบัติหน้าที่ ของผู้นำในการทำงานเป็นกลุ่มนั้น ผู้นำต้องมีความสัมพันธ์กับกลุ่มบุคคลในกลุ่มอื่นที่เป็นที่ยอมรับ

ของสมาชิกในกลุ่ม มีความสุขุมรอบคอบ ซื่อตรงต่อหน้าที่ เป็นที่ปรึกษาที่ดี ยอมรับในความรู้ ความสามารถของคนอื่น สามารถประสานงานได้ดี และรู้จักข้อบกพร่องของตนเองแล้วพัฒนาให้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากการศึกษาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 พบว่า

1.1 จากผลการศึกษาความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่มีต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียน ด้านวิสัยทัศน์ พบว่า ผู้บริหาร ควรกำหนดยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ นโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมายของโรงเรียนที่ชัดเจน ดังนั้น ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ควรมีการประชุม วางแผนและจัดทำแผนการปฏิบัติงาน โดยกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ นโยบาย เพื่อเป็นกรอบทิศทางการดำเนินงานและนำองค์กรไปสู่จุดหมายที่กำหนด

1.2 จากผลการศึกษาความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่มีต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียน ด้านความรับผิดชอบ พบว่า ผู้บริหารควรมีความรับผิดชอบในทุกด้าน เข้าในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ดังนั้น ผู้บริหารควรเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาตนเอง โดยการฝึกอบรม ให้มีความรู้ ความสามารถ มีความเข้าใจในหลักการบริหารงาน บทบาทหน้าที่ของตน และสามารถแนะนำผู้ที่เกี่ยวข้องให้สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

1.3 จากผลการศึกษาความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่มีต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียน ด้านการตัดสินใจ พบว่า ควรเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ดังนั้น ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น และยอมรับฟังความคิดเห็นของส่วนรวม เพื่อให้องค์กรสามารถพัฒนาได้ตรงกับความต้องการและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

1.4 จากผลการศึกษาความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่มีต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียน ด้านการสื่อสาร พบว่า ควรมีการสื่อสารให้ครูที่อยู่ในโรงเรียนเดียวกันได้รับทราบข้อมูลต่าง ๆ ให้ทั่วถึง ดังนั้น ผู้บริหาร

ควรมีความสามารถในการสื่อสารที่หลากหลาย เพื่อให้คนในองค์กรได้รับทราบข่าวสารที่รวดเร็วและชัดเจน สามารถปฏิบัติได้ถูกต้อง

1.5 จากผลการศึกษาความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่มีต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ด้านคุณธรรมจริยธรรม พบว่า ควรปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เพื่อนร่วมงาน ปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบศีลธรรม ดังนั้น ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างในการทำงาน และเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการประพฤติ ปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบศีลธรรมอันดี ปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความเสมอภาคและยุติธรรม

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของบุคคลอื่น ๆ เช่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง นักเรียน ศึกษานิเทศก์ เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ

2.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านอื่น ๆ ของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียน

2.4 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนยุคใหม่ที่ครูต้องการ